

O PRAWACH CZŁOWIEKA GLOBALNIE

Program warsztatów „O PRAWACH CZŁOWIEKA GLOBALNIE”
oprac. Agnieszka Chmielecka & Maciej Sopyło
Helsińska Fundacja Praw Człowieka (www.hfhr.pl)
Warszawa, 2012 r.

Program jest dostępny na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 3.0 Polska. Pewne prawa zastrzeżone na rzecz Agnieszki Chmieleckiej, Macieja Sopyło oraz Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka. Utwór powstał w ramach programu polskiej współpracy rozwojowej realizowanej za pośrednictwem MSZ RP w roku 2012. Zezwala się na dowolne wykorzystanie utworu, pod warunkiem zachowania wyżej wymienionej informacji, w tym o stosowanej licencji, o posiadaczach praw oraz o programie polskiej współpracy rozwojowej.

**Projekt jest współfinansowany w ramach programu polskiej współpracy rozwojowej
Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP w 2012 r.**

www.polskapomoc.gov.pl

CELE:

- Podniesienie poziomu wiedzy osób uczestniczących na temat tego, co to są prawa człowieka, jakie są podstawowe dokumenty, które je regulują i sankcjonują, na temat generacji praw człowieka.
- Podniesienie świadomości osób uczestniczących w zakresie wagi problematyki praw człowieka i ich uniwersalizmu w kontekście Globalnego Południa.
- Podniesienie poziomu wiedzy i świadomości na temat własnych stereotypów i uprzedzeń osób uczestniczących oraz mechanizmów ich powstawania.
- Budowanie poczucia sprawczości osób uczestniczących – co i jak mogę zrobić na rzecz praw człowieka i Globalnego Południa.

METODY I TECHNIKI PRACY:

- praca indywidualna,
- praca w małych grupach,
- dyskusja,
- jigsaw,
- analiza dokumentów,
- burza mózgów,
- mind-map,
- opisy sytuacji.

OU – osoba/y uczestnicząca/e

OP – osoba/y prowadząca/e

CZAS	TEMAT	OPIS	NIEZBĘDNE MATERIAŁY
DZIEŃ 1			
90 min.	WPROWADZENIE i INTEGRACJA	<ul style="list-style-type: none"> • „Wizualna biografia” przed wstępem Gdy w sali są już zgromadzone wszystkie osoby uczestniczące (OU), osoby prowadzące (OP) wstają i mówią swoje imiona (tylko!), po czym rozdają formularze „Wizualnej biografii” (zał.1). Salę należy podzielić mniej więcej na pół; jedna połowa osób wpisuje w formularz inicjał jednej OP, druga połowa drugiej. OP proszą grupę o wypełnienie w ciszy formularzy odpowiednio dla jednej bądź drugiej OP. Po zakończonej pracy, każda osoba powinna jakimś symbolem oznaczyć swój formularz – tak, by mogła go odnaleźć kolejnego dnia. Dziękujemy za pracę, zbieramy formularze i informujemy grupę, że jutro rano (drugiego dnia warsztatów) wrócimy do ćwiczenia. <p>-----</p> <p>Źródło: Dieter Schindlauer, Jasmine Böhm, Katrin Wladasch, Volker Frey, <i>Antydyskryminacja. Pakiet edukacyjny</i>, Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli, Warszawa, 2005, s. 72-74 (www.bezuprzedzen.org/doc/Antydyskryminacja_pakiet_educacyjny.pdf, data ściągnięcia 26.11.2012)</p> <p>-----</p> <ul style="list-style-type: none"> • Przedstawienie się OP (w dowolnej formie, z naciskiem na doświadczenie i umiejętności, które upoważniają OP do prowadzenia zajęć o prawach człowieka itd.) • „BAOBAB” – przedstawienie się OU Niektóre plemiona afrykańskie, zanim zdecydują, czy wędrowiec może usiąść z nimi w najważniejszym punkcie wioski – pod baobabem – proszą go o odpowiedź na dwa pytania: skąd jesteś i dokąd zmierzasz? Możecie potraktować te pytania dosłownie i powiedzieć, skąd przyszliście dziś i dokąd pójdziecie po tych warsztatach, zachęcamy 	<ul style="list-style-type: none"> • ksero formularza „Wizualna biografia” (po jednej kopii dla każdej osoby) • etykiety na imiona (ew. taśma malarska lub etykiety na listy do naklejenia na ubranie) • post – ity • markery, długopisy • zdjęcie/rysunek palmy baobabu • rysunek/ zdjęcie balonu • stojak i papier do flipcharta

		<p>jednak, żebyście potraktowali/potraktowały je szerzej i opowiedzieli/opowiedziały o sobie coś więcej.</p> <p><i>Wyobraźmy sobie zatem, że siedzimy pod baobabem...</i></p> <p>OP wybierają osobę, od której rozpocznie się runda – w lewo albo w prawo; dobrze jest mieć powieszone zdjęcie/plakat baobabu bądź przekazywać sobie zdjęcie z rąk do rąk.</p> <p>-----</p> <p>Źródło – z zasobów ćwiczeniowych Stowarzyszenia Młodych Dziennikarzy „Polis”.</p> <p>-----</p> <ul style="list-style-type: none"> • „Wywiad z sąsiadem/sąsiadką” <p>Praca w parach. Każda z OU ma 2 min., żeby dowiedzieć się jak najwięcej o swoim sąsiedzie/sąsiadce z lewej strony. Cenne są nie tylko ogólne informacje (co Cię interesuje, hobby, co lubisz, czego nie lubisz), ale także te, które mogą być ważne podczas zajęć (co wiesz o prawach człowieka, Globalnym Południu, dlaczego interesują Cię te tematy, po co tu jesteś, itp.). Po 2 min. następuje zamiana ról – osoba pytająca staje się pytaną. Po upływie kolejnych 2 min. każda OU przedstawia całej grupie sąsiada/sąsiadkę.</p> <p>W przypadku dużych grup proponujemy powtórzenie imion – <i>Ja mam na imię ...., z mojej lewej strony siedzi..., z mojej prawej strony siedzi.....</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • KONTRAKT <p>Zasady naszej współpracy opartej na poszanowaniu dla drugiej osoby. Kontrakt jako formuła elastyczna, modyfikowalna. OP pytają grupę, jakie zasady współpracy pomogą nam pracować efektywnie i w przyjemnej atmosferze. Podawane propozycje OP doszczegóławiają i przed zapisaniem proszą wszystkich o akceptację poprzez wstanie z miejsca. Jeśli ktoś nie wstaje, OU i OP negocjują z nim/nią dany punkt. Kontrakt jest negocjowalny w trakcie dalszej pracy. Po wynegocjowaniu całego kontraktu OP wieszają go w widocznym miejscu.</p>	
--	--	---	--

		<ul style="list-style-type: none"> • BALON – oczekiwania i obawy <p>Na flipcharcie narysowany jest balon. OP tłumaczy, że ma on zobrazować nasze oczekiwania i obawy wobec warsztatów. To, co nam pomaga efektywnie się uczyć i pracować, co nas motywuje i jednocześnie jest naszym oczekiwaniem będziemy umieszczać tam, gdzie jest palnik, który rozgrzewa powietrze, co pozwala balonowi się wznosić. To, co nam utrudnia uczenie się i jest naszą obawą wobec warsztatów, będzie umieszczane tam, gdzie balast, który nie pozwala balonowi lecieć. Rozdajemy post-ity w dwóch różnych kolorach, symbolizujących oczekiwania i obawy. Każda OU może wybrać maksymalnie dwie karteczki – albo tego samego koloru, albo różne. Praca samodzielna z post-it, po napisaniu każda OU podchodzi i umieszcza swoje karteczki w odpowiednim miejscu. OP omawiają wpisy na forum grupy i jednocześnie odnoszą się do programu warsztatów, mówiąc o jego przebiegu i celach, metodach pracy, zasadach z kontraktu itp. oraz jasno wyjaśniając, co będzie ich przedmiotem, a co nie.</p>	
15 min.	PRZERWA		
105 min.	PRAWA CZŁOWIEKA	<p>CO TO SĄ PRAWA CZŁOWIEKA?</p> <ul style="list-style-type: none"> • „Co wiemy o prawach człowieka?” <p>OP zaczyna temat i mówi o często obserwowanych problemach z rozumieniem i prawidłowym stosowaniem pojęcia „prawa człowieka”. Przytacza kilka przykładów z mediów i życia codziennego, kiedy termin ten był nieprawidłowo użyty. Prosi grupę o podawanie skojarzeń, haseł, które nasuwają im się, gdy słyszą termin „prawa człowieka”. OU nie powinny uzasadniać czy oceniać poszczególnych skojarzeń. OP zapisuje je na dużym arkuszu papieru, następnie wyróżnia spośród nich, wspólnie z grupą, różne obszary, w tym np.:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. wartości związane z prawami człowieka, 2. nazwy poszczególnych praw, 3. dokumenty, 4. instytucje i organizacje zajmujące się prawami człowieka, 	<ul style="list-style-type: none"> • fragmenty tekstu M. Nowickiego „Co to są prawa człowieka?” (na koniec zajęć proponujemy rozdać cały tekst wszystkim OU) • lista pojęć do wyjaśnienia: demokracja, zasada władzy ograniczonej, Państwo prawa, wertykalne i

	<p>5. problemy i sytuacje związane z naruszaniem praw człowieka.</p> <p>Na pewno pojawią się takie skojarzenia, których nie da się przyporządkować do wyżej wymienionych obszarów. OP nie może ich pominąć, wszystkie głośno odczytuje, próbuje je powiązać z tematem. Następnie wyjaśnia grupie, że praca w trakcie zajęć dotyczyć będzie kilku z wyodrębnionych obszarów (w przypadku tego warsztatu to np. dokumenty, wartości, poszczególne prawa, przypadki naruszeń). OP przypomina, że jednym z celów tej sesji jest wyjaśnienie i ujednoczenie rozumienia podstawowych pojęć, związanych z prawami człowieka.</p> <p>-----</p> <p>Źródło: M. Rafalska, <i>Prawa człowieka jako standard globalny</i>, Ośrodek Rozwoju Edukacji, s. 6-7 (data ściągnięcia 26.11.2012: www.ore.edu.pl/strona-ore/index.php?option=com_phocadownload&view=category&download=152:prawa-czlowieka-jako-standard-globalny&id=96:materiay-dot.-edukacji-globalnej&Itemid=1208).</p> <p>-----</p> <ul style="list-style-type: none"> • Analiza tekstu Marka Nowickiego „Co to są prawa człowieka?” <p>OP dzieli OU na 3 grupy (np. odlicz do trzech). Następnie każda z grup dostaje fragment tekstu Marka Nowickiego oraz pisemną instrukcję z zadaniem: <i>Otrzymałicie fragment tekstu Marka Nowickiego "Co to są prawa człowieka?". Na początku wybierzcie gospodarza/gospodynię grupy (będzie organizować pracę i pilnować dyscypliny czasu, zaprezentuje wyniki pracy grupy) oraz sekretarza/sekretarzynię (robienie notatek, zapisywanie wniosków grupy na flipcharcie do prezentacji). Odnajdźcie we fragmencie tekstu Marka Nowickiego ważne pojęcia dotyczące praw człowieka. Przeczytajcie, co przez te pojęcia rozumiał Marek Nowicki. Po zapoznaniu się z tekstem wspólnie uporządkujcie uzyskane wiadomości, wyjaśnijcie wątpliwości i zastanówcie się, jak najlepiej zapoznać pozostałe OU z tym fragmentem materiału. Na podstawie tekstu i własnej wiedzy opiszcie/przedstawcie pojęcia i przygotujcie się do wytłumaczenia ich znaczenia</i></p>	<p>horyzontalne działanie praw, prawa indywidualne, prawa materialne, prawa proceduralne, prawo a wolność, niezbywalność praw człowieka, prawa ograniczone, godność osobowa a godność osobista</p> <ul style="list-style-type: none"> • egzemplarze instrukcji do pracy z tekstem – po jednej dla każdej z grup • flipchart • flamastry/mazaki
--	---	--

		<p><i>pozostałym grupom tak, by je zrozumieli i zapamiętali. Metoda, której użyjecie w prezentacjach zależy od Was, ale na prezentację będziecie mieć 5 minut!</i></p> <p>Schemat pracy: prezentacje grupy, komentarze od tej grupy, komentarze od pozostałych osób, na końcu komentarz OU – wyjaśnienie ewentualnych wątpliwości, dyskusja. Ważne jest, by dobrze rozumiane były:</p> <ul style="list-style-type: none"> • prawa człowieka przysługują jednostce w jej relacji z władzą publiczną (wertikalne a horyzontalne działanie praw), • prawa indywidualne, powszechne, przyrodzone, podstawowe, • prawa materialne a prawa proceduralne, • godność osobowa a godność osobista, • prawo a wolność, • równość wobec prawa i wobec władzy, • prawa są ograniczone. <p>-----</p> <p>Tekst do ściągnięcia z: www.hfhrpol.waw.pl/pliki/MNowicki_CoToSa.pdf; data ściągnięcia 26.11.2012. Ćw. z zasobów szkoleniowych Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka.</p> <p>-----</p> <ul style="list-style-type: none"> • GRANICE PRAW <p>OP prosi, aby OU usiadły w kręgu. Ważne jest, by zamknąć krąg dość ściśle. OP rozdaje każdej OU po jednym dużym arkuszu papieru (np. nieaktualne gazety codzienne; raczej duże arkusze). OP prosi, aby każda OU indywidualnie flamastrem napisała na arkuszu najważniejsze dla niego/dla niej prawa i wolności. Następnie zaprasza na środek jedną osobę i prosi, aby rozłożyła arkusz na podłodze i stanęła na nim; teraz prosi kolejną osobę o wykonanie tych samych czynności. W ten sposób po kolei dołączają będą inne OU. W pewnym momencie zauważą, że ich arkusze nie mieszczą się i muszą zachodzić na siebie. I to właśnie stanie się podstawą do wniosków o ograniczeniu praw i wolności człowieka. Gdy wszystkie OU stoją na swoich gazetach, OP pyta, co ich zdaniem miało symbolizować to ćwiczenie? Jak</p>	
--	--	---	--

		<p>czuły się, gdy musiały położyć swój arkusz na innym, i z kolei, co czuły, gdy inni zajmowali „terytorium” ich praw i wolności? W podsumowaniu omawiane są podstawy i zasady ograniczeń praw i wolności.</p> <p>-----</p> <p>Zmodyfikowana wersja ćw. z: K. Koszewska (red.), <i>Prawa człowieka. Poradnik nauczyciela</i>, CODN, Warszawa 2002, s. 126-128 (www.bezuprzedzen.org/doc/prawa-czowieka1.pdf, data ściągnięcia 26.11.2012)</p> <p>-----</p>	
30 min.	PRZERWA OBIADOWA		
90 min.	<p>PRAWA CZŁOWIEKA C.D.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Katalog wolności i praw oraz międzynarodowe standardy ochrony praw człowieka <p>OP zawiesza na tablicy katalog praw i wolności spisany na dużym arkuszu papieru, z podziałem na dwie (I i II) generacje praw człowieka. Wyjaśnia w tym miejscu krótko, dlaczego jest podział na generacje i że ma to uzasadnienie historyczne. Wspomina o III generacji praw człowieka i mówi, że wrócimy do tego w dalszej części warsztatów. Prosi, by każda OU zaznaczyła (podkreślając, stawiając krzyżyki itp.) najważniejsze, najbardziej interesujące, godne omówienia prawa i wolności, po jednym z każdej kategorii. Prawo/wolność z każdej kategorii, które uzyska najwięcej głosów, będzie przedmiotem dalszej pracy czterech zespołów.</p> <p>Należy podzielić OU na zespoły (np. prosimy, by OU ustawiły się w linii wg dnia i miesiąca narodzin, potem dzielimy osoby na 4 zespoły).</p> <p>Teraz OP pyta: Jakie znacie międzynarodowe akty prawne dotyczące ochrony praw człowieka?</p> <p>W zależności od tego, co się pojawi, OP krótko komentują na koniec, co się pojawiło, co nie (np. mogą się nie pojawić dokumenty z innych niż europejski czy powszechny systemów ochrony praw człowieka), prawdopodobnie dlaczego itp. i wyjaśniają, że grupy będą pracować na czterech wybranych dokumentach i że teraz je rozlosujemy</p>	<ul style="list-style-type: none"> • egzemplarze aktów prawnych: • Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, • Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, • Afrykańskiej Karty Praw Człowieka i Ludów, • Amerykańskiej Konwencji Praw Człowieka • flipchart • mazaki • długopisy • zakreślacze • lista stwierdzeń do ćwiczenia „Po

	<p>wśród nich. Każdy zespół po wylosowaniu jednego aktu prawnego (spośród: Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka (ONZ), Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (RE, Europa), Afrykańskiej Karty Praw Człowieka i Ludów, (system afrykański), Amerykańskiej Konwencji Praw Człowieka (system interamerykański)) ma za zadanie zastanowić się, przedyskutować i przygotować odpowiedzi na pytania:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Czy jest to prawo czy wolność? Uzasadnijcie. 2. Jaka jest istota tego prawa? Co to znaczy, że człowiek ma dane prawo? Co mu w związku z tym wolno? Czego nie wolno władzy? Jakie zobowiązania ma władza (zapewnić, powstrzymać się, zagwarantować, dążyć do zapewnienia itp.)? 3. Czy i jakie ograniczenia można wprowadzać w korzystaniu z tego prawa/wolności? (Pytania powinny być zapisane na tablicy) <p>Zespoły opracowują prezentacje na dużych arkuszach papieru, następnie przedstawiciele/przedstawicielki każdego zespołu (jedna/dwie osoby) omawiają rezultaty pracy grupy na forum. Po każdej prezentacji szansę uzupełnienia prezentacji ma grupa, która nad nią pracowała, następnie pytania, uwagi i komentarze mogą zgłaszać pozostałe grupy. OP ma za zadanie – na końcu – uzupełniać wypowiedzi, korygować, pilnować terminologii, dopytywać. Warto zwrócić uwagę, że preambuły dokumentów stanowią ich integralną część. Po wszystkich prezentacjach można zapytać o podobieństwa i różnice w uregulowaniu praw z różnych kategorii (I generacja praw człowieka – „twarde zapisy” i II generacja - „miękkie zapisy”), w różnych aktach; można zapytać o różne perspektywy dotyczące praw człowieka, które można wyczytać z tych aktów.</p> <p>-----</p> <p>Modyfikacja części ćw. z: M. Rafalska, <i>Prawa człowieka jako standard globalny</i>, Ośrodek</p>	<p>której stronie stoisz?”</p>
--	---	--------------------------------

		<p>Rozwoju Edukacji, s. 10-11 (www.ore.edu.pl/strona-ore/index.php?option=com_phocadownload&view=category&download=152:prawa-czlowieka-jako-standard-globalny&id=96:materiy-dot.-edukacji-globalnej&Itemid=1208), data ściągnięcia 26.11.2012 r.)</p> <hr/> <ul style="list-style-type: none"> • Po której stronie stoisz? <p>Ćwiczenie na podsumowanie dotychczasowej części rozważań o prawach człowieka. Jednocześnie ma walor energetyzujący, jeśli prowadzi się je dynamicznie, do czego zachęcamy.</p> <p>UWAGA: Ćwiczenie należy przeprowadzić w krótszej wersji, dynamicznej, bez omawiania każdego stwierdzenia.</p> <p>OP mówi, że za chwilę przeczyta kilka stwierdzeń, z którymi OU mogą się mniej lub bardziej zgadzać. W sali, w dwóch przeciwległych punktach, należy umieścić dwie kartki: ZGADZAM SIĘ, NIE ZGADZAM SIĘ. Po każdym stwierdzeniu OU powinny zająć pozycję na linii między tymi dwoma kartkami. Pozycja, którą wybiorą, będzie oznaczała ich stosunek do przeczytanego stwierdzenia. Np. jeśli całkowicie się zgadzają ze stwierdzeniem, powinny stanąć jak najbliżej kartki z napisem „ZGADZAM SIĘ”, jeśli nie mają opinii, powinny stanąć na środku, jeśli nie do końca się zgadzają, powinny stanąć między środkiem sali a kartką „NIE ZGADZAM SIĘ”. OP po kolei wyczytuje wybrane stwierdzenia. Potem pyta wybrane 2-3 osoby, dlaczego tak a nie inaczej stanęły. Przy 2-3 stwierdzeniach zachęca do dyskusji i refleksji. OU mogą po usłyszeniu argumentów swoich kolegów i koleżanek, zmienić pozycję. W takiej sytuacji OP zawsze prosi o uzasadnienie.</p> <p>Wybrane stwierdzenia:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ważniejsze jest mieć dach nad głową niż mieć prawo powiedzieć, co się myśli. 2. Prawo do wypoczynku i czasu wolnego jest luksusem, na który stać tylko bogate kraje. 3. Rząd nie ma obowiązku zadbać o to, by ludzie nie głodowali, to jest obowiązek 	
--	--	--	--

		<p>samych ludzi.</p> <p>4. Sposób, w jaki traktujemy naszych obywateli, nie jest sprawą wspólnoty międzynarodowej.</p> <p>5. Kraje ubogie powinny skoncentrować się na zapewnieniu podstawowych standardów życia, a nie troszczyć się o prawa obywatelskie i polityczne swoich mieszkańców.</p> <p>6. Jeśli prawa nie mogą być zagwarantowane, to nie ma sensu, by istniały.</p> <p>Na koniec krótkie omówienie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Czy ćwiczenie się podobało i dlaczego tak/nie? - Czy zajęcie stanowiska wobec niektórych stwierdzeń było trudniejsze niż wobec innych, a może niewykonalne – dlaczego? - Czy uważacie, że kiedykolwiek ludzie będą zgodni, co do interpretacji praw człowieka? - Co wydawało Wam się ważniejsze – prawa I czy II generacji – dlaczego? <p>W podsumowaniu warto zapytać grupę i ewentualnie podać ponownie informacje nt. genezy i różnic między prawami I i II generacji.</p> <p>-----</p> <p>Źródło: <i>KOMPAS. Edukacja o prawach człowieka w pracy z młodzieżą</i>, Stowarzyszenie dla Dzieci i Młodzieży SZANSA, Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli, Warszawa 2005, s. 198-200)</p> <p>-----</p>	
15 min.	PRZERWA		
125 min.	III GENERACJA PRAW CZŁOWIEKA	<ul style="list-style-type: none"> • III GENERACJA PRAW CZŁOWIEKA • GLOBALNA PÓŁNOC – GLOBALNE POŁUDNIE <p>OP zapisuje na tablicy „Globalne Południe” i metodą burzy mózgów zbiera od OU skojarzenia. Jeśli pojawi się „trzeci świat”, „kraje rozwijające się”, należy zapytać, skąd te skojarzenia, zwrócić uwagę, że dziś nie używa się tych pojęć i zapytać – dlaczego. Należy podsumować „burzę” odwołując się do wypowiedzi poszczególnych OU. Można zaprezentować mapę z linią podziału na Globalne</p>	<ul style="list-style-type: none"> • mapa z zaznaczonymi krajami Globalna Północ-Południe • flipchart • mazaki • post-ity • klej

		<p>Południe i Globalną Północ.</p> <p>Krótkie wprowadzenie OP dotyczące aktualnych wyzwań globalnych:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zapewnienie pokoju i bezpieczeństwa na świecie; - poprawa jakości życia w krajach globalnego południa (problematyka biedy, dostępu do wody, chorób); - zapewnienie zrównoważonego rozwoju (współpraca rozwojowa a nie pomoc rozwojowa); - budowanie partnerskich relacji gospodarczych i społecznych między krajami Globalnej Północy i Globalnego Południa. <p>Na te wyzwania i jednocześnie potrzeby odpowiadają m.in. teorie dot. praw człowieka III generacji. OP wiesz na tablicy kartkę z prawami III generacji:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prawem do pokoju - prawem do wody - prawem do czystego środowiska naturalnego - prawem do rozwoju (mogą być inne, lecz te wymienia się najczęściej w literaturze przedmiotu). <p>OP powinna wspomnieć, że są to prawa kolektywne i tym się przede wszystkim różnią od pozostałych generacji praw. Ważne jest podkreślenie, że w doktrynie praw człowieka toczą się dyskusje nad uznaniem tych praw jako praw człowieka. Nie jest to wyłącznie kwestia terminologii, lecz realnej obawy, że ich uznanie jako prawa człowieka może dać pretekst niektórym reżimom do ograniczania indywidualnych praw człowieka (przede wszystkim chodzi o I generację praw) w imię praw zbiorowości np. do rozwoju ekonomicznego. Inne pytanie, na które nie ma odpowiedzi, dotyczy tego, kto będzie stał na straży tych praw i np. odpowiadał za pokój w Afryce czy na Kaukazie? Pomimo tych pytań, warto o tych prawach (nawet nie nazywając ich prawami człowieka) rozmawiać. Tu OP wraca do ostatniego stwierdzenia z poprzedniego ćw.: Jeśli prawa nie mogą być zagwarantowane, to nie ma sensu, by istniały. Krótko jeszcze raz przedyskutowuje to z grupą dążąc do tego, by uznać te prawa za ważne cele, do których realizacji powinna dążyć społeczność</p>	<ul style="list-style-type: none"> • taśma klejąca
--	--	--	---

		<p>międzynarodowa.</p> <p>Praca w 4 małych grupach nad opracowaniem pojęć. Praca w tych samych grupach, co przy dokumentach i prawach I i II generacji; przy czym grupy wymieniają się aktami prawnymi, na których dalej będą pracować. Prosimy, by w dokumentach, a także kierując się swoją wiedzą i intuicją, grupy opracowały prezentacje nt.:</p> <p>Gr. 1. Jakie są związki między prawami człowieka a pokojem? Gr. 2. Jakie są związki między prawami człowieka a rozwojem? Gr. 3. Jakie są związki między prawami człowieka a czystym środowiskiem naturalnym? Gr. 4. Jakie są związki między prawami człowieka a dostępem do wody?</p> <p>Dajemy grupom 10 min. na przygotowanie prezentacji w dowolnej formie, rozdajemy duże arkusze papieru i flamastry. Po kolei grupy prezentują swoje wnioski, pozostałe osoby mogą po każdej prezentacji dodać komentarz, zadać pytanie itp. OP na końcu podsumowuje i może zadawać pytania dodatkowe, np.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Jakie są bariery dla rozwoju jednostek i państw (w szczególności rozwoju państw Globalnego Południa) i jak je przełamywać (co umożliwi stworzenie najlepszych szans życiowych dla ludzi)? Co rozumiecie pod pojęciem ubóstwa? - Czy zmiany klimatyczne naruszają prawa człowieka? W jaki sposób? - Czy problem wody dotyczy tylko Afryki? Dlaczego tak/nie? <p>Konkluzja po prezentacjach – związki istnieją w dwie strony – np. pokój – prawa człowieka – pokój (w czasie pokoju łatwiej zagwarantować prawa człowieka, jednocześnie gwarantowanie praw człowieka sprzyja pokojowi etc.).</p> <p>Jeśli po wszystkich prezentacjach zostaje czas, OP proponuje grupie dyskusję na temat: Jakie są główne przeszkody w przestrzeganiu praw człowieka w krajach Globalnego Południa? Które prawa, Waszym zdaniem, są najbardziej zagrożone i dlaczego?</p>	
--	--	--	--

10 min.	PODSUMOWANIE DNIA	<ul style="list-style-type: none"> Podsumowanie dnia. Jeśli OP wieszwały na ścianach sali wszystkie wypracowane arkusze papieru, warto zwrócić OU uwagę na to, ile udało się wypracować. Podkreślić zasoby grupy. Runda końcowa (np. napisz sms albo pisemna lub ustna runda, w której każdy z OU mówi, co podobało mu/jej się najbardziej lub/i co wynosi z dzisiejszego dnia. 	<ul style="list-style-type: none"> post-ity długopisy/ołówki / kredki
DZIEŃ 2			
25 min.	WPROWADZENIE	<ul style="list-style-type: none"> POWITANIE; Z CZYM ZACZYNAM DZIEŃ? (ZDJĘCIA, KARTY POCZTOWE) Na podłodze OP rozkładają różne zdjęcia i karty pocztowe pokazujące różnorodne emocje (takie, z których można wyinterpretować emocje). Nawiązując do Globalnego Południa warto wybrać zdjęcia z różnych regionów świata. Prosimy OU, wybrały kartkę najlepiej obrazującą ich emocje tego poranka, stan ducha, chęć do pracy. Gdy wszyscy usiądą na miejscach, prosimy, by pierwsza osoba opowiedziała, jak się czuje tego poranka i jakie ma oczekiwania względem dzisiejszego dnia. Następnie zapraszamy do głosu po kolei kolejne osoby. Czekamy aż wszystkie osoby się wypowiedzą. Energizer na dobry początek Wszyscy wstają i ustawiamy się w kręgu. Jedna z OP objaśnia ćwiczenie: <i>Za chwilę rzucę do kogoś piłkę mówiąc imię osoby, do której rzucę. Ta osoba poda piłkę kolejnej. Piłka nie może nikogo ominąć. Potem zaczynamy drugą rundę, rzucając piłkę do tej samej osoby.</i> Gdy piłka zrobi już pełną rundę (wróci do OP) i będzie w połowie kolejnej, OP niespodziewanie dorzuca kolejne piłki. 	<ul style="list-style-type: none"> zdjęcia (kopie xero) przedstawiające różnorodne emocje, w różnych kolorach od zimnych do ciepłych, najlepiej związane tematycznie z warsztatami piłka(i)-globus(y)
80 min.	STEREOTYP – UPRZEDZENIE – DYSKRYMINACJA	<ul style="list-style-type: none"> „Wizualna biografia” (c.d.) OP rozdaje OU karty, które wypełniły dzień wcześniej i daje chwilę na spojrzenie na nie. OP prosi, by osoby chętne przedstawiły biografię jednej z OP, którą stworzyły dzień wcześniej. Po kilku wypowiedziach OP pyta, czy od wczoraj do dziś coś by się zmieniło w opisach. Zapewne kilka osób powie, że tak, więc pytamy, dlaczego. Inne pytania: - Jakie cechy wpłynęły na Wasze opisy OP? 	<ul style="list-style-type: none"> teksty z forów kłębek wełny post-ity długopisy flipczart pisaki

		<p>- Co tu zadziało? Dlaczego Was poprosiliśmy o wykonanie takiego zadania? (powinna paść, zwykle pada, odpowiedź, że to pokazuje mechanizm pierwszego wrażenia)</p> <p>- Czy pierwsze wrażenia są ważne? Jaki mają wpływ na nasz stosunek do innych ludzi?</p> <p>- Czy przy kolejnych kontaktach z daną osobą lub grupą łatwo je później weryfikować?</p> <p>OP wyjaśnia efekt pierwszego wrażenia i na flipcharcie zapisuje „pierwsze wrażenie” i rysuje strzałkę w dół. Pyta, do czego prowadzi pierwsze wrażenie, co w nas uruchamia? I tak przechodzimy do pojęcia „stereotyp”. Wspólnie definiujemy stereotyp. Zadajemy pytanie, co robić w życiu z efektem pierwszego wrażenia, jak radzić sobie, gdy się uruchamia. Można zapisać odpowiedzi na osobnym flipcharcie.</p> <hr/> <p>Źródło: Dieter Schindlauer, Jasmine Böhm, Katrin Wladasch, Volker Frey, <i>Antydyskryminacja. Pakiet edukacyjny</i>, Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli, Warszawa, 2005, s. 72-74 (www.bezuprzedzen.org/doc/Antydyskryminacja_pakiet_educacyjny.pdf, data ściągnięcia 26.11.2012)</p> <hr/> <ul style="list-style-type: none"> • „Sieć” <p>OP prosi by OU usiadły w zamkniętym kole, rozdaje kartki samoprzylepne i długopisy. Prosi o wylosowanie po jednej karteczce z woreczka. Prosimy, by OU nie pokazywały sobie nawzajem swoich kartek. Następnie pisze na flipcharcie następujące zdanie: „Jestem podobny do .... (osoby z kartki), bo....”. OU zastanawiają się i piszą na kartce samoprzylepnej uzupełnione zdanie. OP rzutem kłębka wełny wskazuje pierwszą osobę do odpowiedzi – osoba podaje, co napisała, nawija nić wełny na palec i rzuca kłębką do kolejnej osoby itd. aż wszystkie osoby się wypowiedzą.</p> <p>UWAGA: Na kartkach do losowania proponujemy umieścić osoby z krajów</p>	
--	--	--	--

		<p>Globalnego Południa, czyli np. osoba z Peru, osoba z Ugandy itd. Kartek powinno być trochę więcej niż OU.</p> <p>Gdy wszyscy się wypowiedzieli, OP pyta „Czy ktoś jeszcze chce coś powiedzieć?” Może w tym momencie zacząć się dyskusja – można pozwolić, by chwilę się toczyła. Następnie OP prosi, by OU podniosły do góry ręce i przyjrzały się sieci – Co jest w niej charakterystycznego, Jak wygląda? – ochotnicy/ochotniczki odpowiadają. OP pyta:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Jakie są wrażenia OU po tym doświadczeniu? - Co ich/je zaskoczyło? - Co łączyło wszystkie postaci z kartki? - Czy kiedykolwiek zastanawialiście/zastanawiałyście się nad podobieństwami między sobą a osobami mieszkającymi/pochodzącymi z krajów Globalnego Południa? Dlaczego? - Co było podobieństwem? Czy podobieństwa mogą być różnicami??? <p>OP rysuje górę lodową na arkuszu i prosi, by OU przykleiły swoje kartki pod lub nad wodą – nad wodą to, co jest widoczne, pod wodą to, co jest niewidoczne. OP grupuje odpowiedzi. Podobieństwa „widzialne” – płeć, wiek, wygląd, ubiór, zachowanie itd.</p> <p>Podobieństwa „niewidzialne” – poglądy, hobby, zainteresowania, marzenia itd.</p> <p>Na bazie rysunku góry lodowej OP pokazuje, że podobieństwa (czy różnice) widzialne to 1/10 naszej wiedzy o innej osobie, „niewidzialne” 9/10 jest pod wodą. OP pyta, w oparciu o co powstają stereotypy? Podkreśla, jak mały jest to wycinek informacji, jak wiele, i o ile cenniejszych informacji, kryje się głębiej.</p> <p>Na flipcharcie, na którym zapisane było „pierwsze wrażenie” → „stereotyp” → .... OP zapisuje teraz „uprzedzenie” i pyta, czym różni się ono od stereotypu. Co musi się zdarzyć (na strzałce), żebyśmy mówili o uprzedzeniu? Zbiera odpowiedzi i naprowadza tak długo, aż padnie z sali, że chodzi o negatywne emocje. Zapisuje to</p>	
--	--	---	--

		<p>między stereotypem i uprzedzeniem. Za uprzedzeniem rysuje → i mówi, że po następnym ćw. uzupełnimy wspólnie schemat i go omówimy w całości.</p> <p>-----</p> <p>Modyfikacja ćwiczenia z: M. Pawłęga (red.), <i>Przeciwdziałanie dyskryminacji. Pakiet edukacyjny dla trenerów i trenerek</i>, Lambda, Warszawa 2005, s. 107-108.</p> <p>-----</p>					
15 min.	PRZERWA						
90 min.	<p>STEREOTYP –</p> <p>UPRZEDZENIE –</p> <p>DYSKRYMINACJA C.D.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • DEFINICJA DYSKRYMINACJI <p>Praca metodą mind-map. OU zostają podzielone na 3 zespoły (np. losowanie kolorowych kartek) i tworzą siatkę pojęciową/skojarzenia ze słowem „dyskryminacja” (myślą nad skojarzeniami z tym słowem oraz nad skojarzeniami ze skojarzeniami i zapisują je tak, by umieć potem odtworzyć drogę myślenia). Na pracę maksymalnie 10 minut. OU po kolei omawiają plakaty zespołów, szukamy definicji dyskryminacji. Prawdopodobnie pojawi się także „stereotyp” i „uprzedzenie”, co pozwoli utrwalić wiedzę. Z pewnością mnóstwo skojarzeń dotyczyć będzie przyczyn i skutków dyskryminacji, na co w podsumowaniu zwraca uwagę OP. Pokazuje jednocześnie, że to, co jest przyczyną, jest jednocześnie skutkiem i odwrotnie. Na koniec na tablicy, gdzie już widnieje: „pierwsze wrażenie” → „stereotyp” → „uprzedzenie” → .... OP zapisuje „dyskryminacja” i podkreśla, że jest to jakieś działanie, zachowanie. W ten sposób rozrysowany został „łańcuch dyskryminacji”.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mini wykład na temat łańcucha dyskryminacji i matrycy dyskryminacji. <p>łańcuch dyskryminacji jest zapisany na tablicy. OP wskazuje, że czasem dyskryminacja może prowadzić do powstawania stereotypów i uprzedzeń. Pyta grupę o przykłady albo podaje sam. Następnie opisuje wspólnie z grupą cztery różne przypadki:</p> <table border="1" data-bbox="622 1251 1666 1334"> <tr> <td>uprzedzenie → dyskryminacja</td> <td>~~uprzedzenie~~ → dyskryminacja</td> </tr> <tr> <td>uprzedzenie → ~~dyskryminacja~~</td> <td>uprzedzenie → ~~dyskryminacja~~</td> </tr> </table>	uprzedzenie → dyskryminacja	~~uprzedzenie~~ → dyskryminacja	uprzedzenie → ~~dyskryminacja~~	uprzedzenie → ~~dyskryminacja~~	<ul style="list-style-type: none"> • flipchart, • mazaki, • opisy sytuacji
uprzedzenie → dyskryminacja	~~uprzedzenie~~ → dyskryminacja						
uprzedzenie → ~~dyskryminacja~~	uprzedzenie → ~~dyskryminacja~~						

		<ul style="list-style-type: none"> • Co robić w sytuacji dyskryminacji? (analiza opisów sytuacji) <p>OP dzielą grupę na 5 zespołów (np. odlicz do 5) i każdej grupie dają opis jakiejś jednej sytuacji dyskryminacji. Grupa ma za zadanie przedyskutować problem. W arkuszu, pod opisem sytuacji, zamieszczamy pytania i polecenie. Proponujemy wymyślenie opisów na podstawie sytuacji rzeczywistych, opisanych w prasie bądź różnorodnych raportach, czy też wybranych z orzeczeniach sądowych.</p> <p><i>Czy w opisanej wyżej sytuacji doszło do dyskryminacji? Przeanalizujcie sytuację i odpowiedzcie na poniższe pytania, zapisując odpowiedzi na flipcharcie.</i></p> <table border="1" data-bbox="622 533 1715 724"> <tr> <td data-bbox="622 533 1167 608">Jak jest?</td> <td data-bbox="1167 533 1715 608">Jak powinno być?</td> </tr> <tr> <td colspan="2" data-bbox="622 608 1715 724">Jeśli Waszym zdaniem doszło do dyskryminacji, co zrobić, by do niej nie dochodziło w podobnych sytuacjach?</td> </tr> </table> <p>Na pracę w grupach OP daje do 15 minut. Następnie grupy prezentują rezultaty swojej pracy, pozostałe grupy mogą dopytywać i komentować. Na koniec OP dopytuje o rozwiązania dla danej sytuacji, jeśli były zbyt ogólne, nieprecyzyjne, niemożliwe. Prawdopodobnie wywiąże się dyskusja, w której OU będą się odnosić do sytuacji z własnego życia; w zależności od tego, ile jest czasu można pozwolić na dłuższą bądź krótszą dyskusję. Podsumowując OP zwraca uwagę na różne możliwości reagowania i zachęca do tego, jeśli jesteśmy świadkami takiego zdarzenia, wiemy, że miało miejsce.</p>	Jak jest?	Jak powinno być?	Jeśli Waszym zdaniem doszło do dyskryminacji, co zrobić, by do niej nie dochodziło w podobnych sytuacjach?		
Jak jest?	Jak powinno być?						
Jeśli Waszym zdaniem doszło do dyskryminacji, co zrobić, by do niej nie dochodziło w podobnych sytuacjach?							
45 min.	PRZERWA OBIADOWA						
60 min.	RASIZM I MOWA NIENAWIŚCI	<ul style="list-style-type: none"> • RASIZM I MOWA NIENAWIŚCI <p>Praca na cytatach z prasy i Internetu. OP dzieli grupę na 3 zespoły (np. grupa stoi/siedzi w kręgu, a OP przechodząc za ich plecami, wkłada każdej OU do ręki spinacze różnych kolorów w zależności od tego, ile grup chce utworzyć). OP rozdaje grupie flipcharty z przyklejonymi wpisami z forów internetowych (jednakowe dla</p>	<ul style="list-style-type: none"> • cytaty z internetu (30) wydrukowane x 3 i przyklejone na flipczartach • klej 				

		<p>każdej z grup).</p> <p>Instrukcja:</p> <p><i>Jesteście redaktorami/redaktorkami znanego i popularnego portalu internetowego. Został tam zamieszczony artykuł na temat wydarzeń z udziałem cudzoziemców mieszkających w Białymstoku. Internauci umieszczają pod nim swoje wpisy. Jako administratorzy/administratorki musicie podjąć decyzję, które z tych wpisów usuniecie, musicie też umieć uzasadnić, dlaczego tak zrobiliście.</i></p> <p>Po pracy zespołowej grupy prezentują swoje prace z wykreślonymi cytatami. Gdy uzasadniają, jedna z OP zapisuje ich komentarze, uzasadnienie wyborów. Kluczowe słowa to np. rasizm, ksenofobia, mowa nienawiści, nietolerancja, nienawiść, uprzedzenie, obraźliwe, poniżające, wolność słowa, cenzura itp.</p> <p>Po wszystkich prezentacjach pytamy, jak OU się czuły jako administratorzy/administratorki, jak toczyły się dyskusje w grupach, jakie argumenty padały? Pokazujemy na koniec wypisane słowa i zadajemy pytanie: Co to jest mowa nienawiści? Co to jest rasizm? Dyskutujemy i wspólnie ustalamy definicje. 2 osoby z grupy zapisują na flipcharcie, wielkimi literami ustalone definicje, wieszamy je na ścianie.</p> <p>OP proponują dyskusję nad sytuacjami z życia, z mediów, które dotyczą mowy nienawiści i zdarzeń motywowanych rasistowsko. Co możemy zrobić, jeśli jesteśmy świadkami takich sytuacji?</p> <p>-----</p> <p>Ćw. autorskie – A. Chmielecka, M. Sopyło; Helsińska Fundacja Praw Człowieka</p> <p>-----</p>	<ul style="list-style-type: none"> • nożyczki • mazaki • flipchart
<p>125 min. + 15 min. ----- W</p>	<p>CO JA MOGĘ ZROBIĆ NA RZECZ PRAW CZŁOWIEKA I</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Co ja mogę zrobić na rzecz praw człowieka i Globalnego Południa? <p>OP przytacza cytaty: M. Ghandi: Be the change you want to see in the world! /Bądź zmianą, którą pragniesz ujrzeć w świecie!</p>	<ul style="list-style-type: none"> • kartki • mazaki • post-ity

TRAKCIE PRZERWA -----	ROZWOJU GLOBALNEGO POŁUDNIA?	<p>Proponujemy pracę w 3 cyklach (jeśli zostało mało czasu, można ograniczyć się do dwóch lub jednego cyklu): 1. praca indywidualna; 2. w małej grupie; 3. na forum. Osoby przedstawiają wyniki po pracy indywidualnej (co ja sam/sama mogę zrobić?), po pracy w małej grupie (co w kilka osób możemy zrobić?). Pytamy grupę o komentarze, OP same komentują na końcu, dając wzmocnienia. Prawdopodobne są dyskusje, OU mogą głośno manifestować, że dany pomysł też będą realizować itp. Na koniec na forum OP rzuca pytanie, co my jako tak duża grupa możemy zrobić? Dyskutujemy już na forum. Możemy zapisywać pomysły. Gdy wystarczy czasu proponujemy analizę innych dobrych praktyk, które znamy.</p>	
30 min.	PODSUMOWANIE DNIA	<ul style="list-style-type: none"> • Energizer (dowolny; dużo było pracy siedzącej, więc się bardzo tu przyda). • Rundka – co z warsztatów biorę ze sobą, co we mnie zostaje, co było dla mnie najbardziej wnoszące, ciekawe, inspirujące? • Ankiety ewaluacyjne. 	<ul style="list-style-type: none"> • ankiety ewaluacyjne